

активності, що в цілому дає змогу суттєво підвищити громадянську вихованість майбутніх педагогів в умовах професійного навчання.

Список використаних джерел:

1. Дерев'янку Н.М. Теоретичні засади формування громадянської культури школярів / Н.М. Дерев'янку; за ред. В. Костіва. – Івано-Франківськ : Плай, 2002. – 199 с.
2. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Освіта України. – 2000. – № 32. – С. 6-7.
3. Тараненко І. Громадянська освіта в Україні: стан та перспективи розвитку / І. Тараненко // Історія в школах України. – 2000. – № 3. – С. 15-18.
4. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / М.М. Фіцула. – К., 2000. – 267 с.

Ніконенко Т.В.

*старший викладач кафедри початкової освіти,
Інститут психолого-педагогічної освіти та мистецтв
Бердянського державного педагогічного університету*

ТЕХНОЛОГІЯ КОНТЕКСТНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ШКОЛІ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Сучасний етап розвитку вітчизняної системи вищої педагогічної освіти характеризується впровадженням компетентнісного підходу до змісту навчання, який в свою чергу забезпечує практико-орієнтований характер підготовки майбутніх фахівців. В умовах переходу до компетентнісної парадигми навчання особливої актуальності набуває розробка інноваційних технологій підготовки магістрів початкової освіти. До однієї з таких, на нашу думку, відноситься технологія контекстного навчання, що має на меті сформуванню в них уміння організовувати квазіпрофесійну діяльність студентів, яка є навчальною за формою та професійною за змістом.

Ідея розробки концепції контекстного навчання належить А. Вербицькому, який у подальшому її теоретично обґрунтував, поклавши в основу своїх досліджень.

Крім того, серед дослідників, які спеціально вивчали проблему контекстності навчання варто назвати С. Качалову (особливості навчально-виховного процесу контекстного типу), Н. Лаврентьєву (форми і методи навчання контекстного типу), Є. Ширшова, О. Чурбанову (педагогічна технологія контекстного типу), В. Желанову (технологія контекстного навчання у процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи) та ін.

У межах дисертаційних робіт науковці (Л. Коваль, Л. Костельна, В. Коткова, І. Марчук, Т. Сидоренко та ін.) розглядають теоретичні та практичні аспекти впровадження контекстного навчання у процесі підготовки майбутніх педагогів. Технологія контекстного навчання в педагогічній магістратурі висвітлюється вченими (Г. Барська, Н. Дем'яненко, С. Скворцова, О. Ткаченко та ін.) у форматі наукових статей.

Теоретичними джерелами технології контекстного навчання, на думку А. Вербицького, служать: поняття контексту як умови усвідомлення впливу змісту майбутньої професійної діяльності студента на процес і результати його навчальної діяльності; діяльнісний підхід до навчання, узагальнення досвіду використання різних форм і методів активного навчання [2, с. 183].

Контекстне навчання, дослідник розглядає в своєму дослідженні, як реалізацію динамічної моделі руху діяльності студентів: від власне навчальної (наприклад, у формі лекції) через квазіпрофесійну (ігрові форми, спецкурси) і навчально-професійну (науково-дослідницька робота студентів: курсові, дипломні та магістерські роботи, педагогічна практика тощо) до професійної діяльності [2, с. 107].

Зокрема, серед останніх доробок щодо контекстної проблематики вагомим є докторське дослідження В. Желанової, яка розглядає контекстне навчання як *освітню систему* так і *технологію*. Дослідниця визначає поняття «контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів» як систему, у якій на підставі ідей поліпарадигмальності, поліпідхідності моделюється предметний і соціальний зміст їхньої майбутньої професійної діяльності, результативно-цільовою основою якої є формування професійної компетентності майбутнього фахівця, тоді як технологію контекстного навчання вчена трактує з позиції упровадження алгоритмізованої послідовності певних дій, спрямованих на відтворення в процесі фахової підготовки вчителя початкових класів предметного й соціального контекстів майбутньої професійної діяльності [4, с. 353].

У контексті нашого дослідження, ми ставили за мету, проаналізувати наукові праці щодо реалізації технології контекстного навчання під час підготовки магістрів початкової освіти. Зокрема, Н. Дем'яненко розглядає теоретичні та практичні засади контекстного навчання в умовах педагогічної магістратури. Учена зазначає провідні принципи контекстного навчання: психолого-педагогічного забезпечення особистісного включення студента в навчальну діяльність; послідовного моделювання в навчальній діяльності студентів цілісного змісту, форм і умов майбутньої професійної діяльності; проблемності змісту навчання в ході його розгортання в освітньому процесі; відповідності форм і методів навчальної діяльності студентів, меті й змісту освіти; суб'єктності відносин «викладач-студент», «студент-студент»; педагогічно обґрунтованого поєднання нових і традиційних педагогічних технологій; відкритості навчання тощо [3, с. 12].

Основною одиницею змісту освіти в контекстному навчанні, зокрема і в процесі підготовки магістрів початкової освіти вчені (Н. Бекузарова, А. Вербицький, Н. Дем'яненко, В. Долгова, В. Нечаєв, Н. Ниязбаєва та ін.) називають *проблемну ситуацію*. Так, В. Нечаєв вважає, що система доцільно спланованих проблемних ситуацій дає змогу розгортати зміст освіти в динаміці шляхом визначення сюжетної канви змодельованої професійної діяльності та створює можливості інтеграції знань різних навчальних дисциплін [7].

Перехідною ланкою між навчальною й професійною діяльністю магістрантів, на думку Н. Бекузарової, виступає доцільно організована *квазіпрофесійна діяльність*. Квазіпрофесійна діяльність, зазначає автор, відіграє особливу роль у педагогічній магістратурі. Вона базується на методиці контекстуального моделювання як цілеспрямованого оперування контекстом та охоплює три контексти: предметний, соціальний і психологічний. Сутність квазіпрофесійної діяльності полягає в тому, що вона відбувається в реальних умовах і забезпечує єдність окреслених контекстів. У цілому квазіпрофесійна діяльність спрямовує магістрантів на цілеутворення, аналіз і оцінювання проблемних ситуацій, самооцінювання у професійній діяльності, конструювання моделей взаємодії, осмислення змісту діяльності в умовах варіативності педагогічної освіти [1, с. 114].

Контекстний підхід, стверджує Н. Жукова, «охоплює також розуміння необхідності врахування контексту культурного середовища, оскільки культура є контекстом усіх дій людини, тобто певним загальним контекстом» [5], що на нашу думку, зумовлює необхідність свідомого врахування культурних впливів на освітнє середовище і особистість майбутнього фахівця.

Поняття «освітнє середовище контекстного типу» уперше до наукового обігу було введено А. Маджугою. За його визначенням, це сукупність методів і прийомів організації освітньої діяльності, що ґрунтується на методології контекстного підходу [6, с. 36]. З огляду на це, В. Калашников зазначає, що осмислення навчального матеріалу як викладачами, так і магістрантами має базуватися на рефлексивному усвідомленні контекстів, де певний навчальний матеріал перебуває в соціокультурній практиці та подається у практиці освіти, що актуалізує поняття «*освітнє середовище контекстного типу*» [6].

Контекстне освітнє середовище, зазначає О. Шевченко, передбачає використання *підручника контекстного типу*, зокрема під час підготовки магістрів початкової освіти. За визначенням автора, «підручник контекстного типу є педагогічна система, створена відповідно до принципів контекстного навчання. Це підсистема цілісної системи навчання певного предмета, покликана моделювати майбутню професійну діяльність студента в її предметному та соціальному аспектах за допомогою тексту, контексту й підтексту» [8, с. 41].

Висновки. Отже, аналіз спеціальних досліджень та психолого-педагогічної літератури дозволяє стверджувати, що технологія контекстного навчання є провідною ідеєю модернізації вищої педагогічної освіти, яка розроблена з метою наслідування соціального досвіду та відтворюється за допомогою педагогічних і проблемних ситуацій, які моделюють процес квазіпрофесійної діяльності, що відбувається в реальних умовах і забезпечує єдність предметного, соціального та психологічного контекстів. Квазіпрофесійна діяльність спрямовується на професійний розвиток магістра початкової освіти, осмислення змісту діяльності в умовах варіативності педагогічної освіти та сприяє його конкурентоздатності на ринку праці. В подальшому плануємо розглянути особливості застосування технологічного підходу у процесі підготовки магістрів початкової освіти.

Список використаних джерел:

1. Бекузарова Н. В. Квазіпрофесіональний характер смешанного обучения в педагогической магистратуре / Н. В. Бекузарова, Е. В. Ермолович // Высшее образование в России. – 2012. – № 10. – С. 111-116.
2. Вербицкий А. А. Категория «контекст» в психологии и педагогике: [монография] / А. А. Вербицкий, В. Г. Калашников. – М.: Логос, 2010. – 300 с.
3. Дем'яненко Н. Теорія і практика контекстного навчання: освітній простір педагогічної магистратури / Н. Дем'яненко // Рідна школа. – 2013. – № 3. (Теорія й методологія освіти) – С. 12-16.
4. Желанова В. В. Контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технологія: монографія / В. В. Желанова; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 482 с.
5. Жукова Н. В. Личная культура обучающегося как результат влияния кросс-культурных контекстов / Н. В. Жукова // Контекстное обучение: теория и практика: Межвуз. сб. науч. трудов. – М.: МГОПУ им. М. А. Шолохова, 2005. – Вып. 2. – 157 с.
6. Калашников В. Г. Стратегия здоровьесбережения в образовательной среде контекстного типа / В. Г. Калашников, А. Г. Маджуга // Вестник ЯГУ им. М. К. Аммосова. – 2010. – № 5. – С. 34-44.
7. Нечаев В. Д. О концепции современного гуманитарного образования / В. Д. Нечаев, А. А. Вербицкий // Высшее образование в России. – 2011. – № 3. – С. 14-20.
8. Шевченко О. А. Педагогические характеристики учебника контекстного типа: на материале иностранного языка в техническом вузе: дис. ... канд. пед. наук / О. А. Шевченко. – М.: МГОПУ им. М. А. Шолохова. – 2006. – 230 с.